

LUNDAMATERIALET

Den bearbetade versionen av LUNDAMATERIALET undersöker den språkliga färdigheten i svenska hos barn med ett annat modersmål inom ett begränsat område av fonologi, morfologi, syntax och lexikon. Då materialet också inbjuder till samtal, kan man även få en uppfattning om barnets spontantal. Det vänder sig främst till åldersgruppen 6-7 år inför skolstarten men kan också användas till elever med annat modersmål upp till 11-12 års- åldern.

Lundamaterialet utarbetades från början av logopederna Eva Holmberg och Harriet Stenkvisst vid foniatriska avdelningen vid sjukhuset i Lund 1975-78 för att kartlägga och bedöma barn med försenad språkutveckling. Det omarbetades efter några år. En närmare beskrivning av materialet framgår av inledningen i häftet, där endast bilderna används i undersökningen med invandrarbarn.

Bearbetningen till undersökning av språkfärdigheten i svenska hos barn med ett annat modersmål har gjorts av en grupp talpedagoger, lärare i svenska som andraspråk och hemspråklärare. Huvudsyftet var att få en helhetsbild av barnets språkförmåga i svenska. Observera att materialet inte får uppfattas som ett test, utan att det är en friare språklig undersökning, som ställer vissa krav på undersökarens kompetens. Det är alltså inte standardiserat men ursprungligen utarbetat efter en jämförelse med en undersökning av normalspråkliga barn i ett 60-poängsarbete vid Lunds Universitet. Bland initiativtagarna till materialet är bl. a. Ulrika Nettelblatt.

När Lundamaterialet valdes för att undersöka invandrarbarns färdigheter i svenska berodde det på att det saknades ett mer systematiskt material för att undersöka andraspråket hos invandrarbarn. Genom bearbetningen har materialets möjligheter utnyttjats ytterligare i hög grad för den tvärspråkliga situationen. Bilderna är verklighetsnära och entydiga. Barnen tycker om dem och känner sig inte pressade som i en testsituation. Dessutom ger det klara indikationer på barnets speciella svårigheter i sitt andraspråkstillägnande. Man får en god inblick i var det brister i barnets språkliga funktioner och vad som därför behöver förstärkas. Därför kan konkret rådgivning ges till barnets lärare i svenska som andraspråk.

SPRÅKLIG FÄRDIGHET I SVENSKA HOS BARN MED ETT ANNAT MODERSMÅL

Det är mycket viktigt att barn som ska börja skolan från allra första dagen får det stöd och den hjälp som behövs för att de ska känna sig trygga i sin skolsituation. För invandrareleverna innebär det bl. a. att var och en får den undervisning i hemspråk och i svenska som andraspråk som de är i behov av.

För att kunna ge den enskilda eleven rätt hjälp från början är det viktigt att så tidigt som möjligt få en uppfattning om hur långt han/hon hunnit i sin inlärning av svenska. En sådan bedömning bör ske tidigt på vårterminen före skolstarten.

Medarbetare i skolan med kompetens att medverka i bedömningen är

- en talpedagog med erfarenhet av invandrarbarn
- en lärare i svenska som andraspråk med utbildning i ämnet och erfarenhet av 7-åriga barns språkliga utveckling.

Som arbetsmaterial har valts Lundamaterialet, som bearbetats för detta syfte. Det ger inblick i olika språkliga funktioner, det är lätt att använda och tar rimlig tid. Det förutsätts dock att den som använder materialet har teoretisk kunskap om bakgrunden till det. Dessutom är det viktigt att vara medveten om att undersökningen inte ger en uttömmande beskrivning av barnets färdigheter i svenska. Materialet kan också användas för att bedöma invandrarbarns färdighet i svenska upp till 11–12-årsåldern, särskilt vid flyttning mellan olika skolor i landet.

Som framgår av inledningen i Lundamaterialet har olika strategier använts, medan den omarbetade versionen också har "pekstrategi" för att se om barnet har någon språkförståelse. Det står undersökaren fritt att skifta mellan strategierna liksom det är naturligt att binda samman avsnitten till en berättelse om Lena och hennes upplevelser. Om tiden tillåter kan man utvidga frågorna för att få fram fler begrepp.

Även om man således kan hantera materialet ganska fritt, ska man veta hur man får barnet att svara relevant i de olika situationer, som samtalet inbjuder till, och hur man stimulerar barnet till spontant tal, som också - liksom hela undersökningen - bör inspelas på band och analyseras efteråt. Därför är det viktigt att man som undersökare har den insikt i svenska barns tal- och språkutveckling som en talpedagog eller lärare med utbildning i svenska som andraspråk har.

VÄGLEDNING I BRUK AV LUNDAMATERIALET

- * Läs noggrant igenom den inledande texten i Nya Lundamaterialet med särskild vikt på avsnittet "Information till undersökaren".
- * Kontakta förskolläraren/klassläraren och avtala tid för besök. Föräldrarna bör informeras om detta, ev. skriftligt.
- * Samtala individuellt med varje barn om bilderna i Lundamaterialet.
- * Spela in samtalet på band.
Låt barnet först göra sig förtrogen med bandspelaren.
Sätt på inspelning och fråga t ex Vad heter du? Hur gammal är du? Var bor du?..... Lyssna sedan tillsammans på detta.
Säg förslagsvis: Kan bandspelaren få stå där och snurra, så att jag, ingen annan, kan lyssna sedan, om jag glömmer bort vad du och jag pratade om? (Det brukar alltid gå bra).
- * Håll inte på längre än 30-40 minuter.
Det ska helst vara en avspänd, trivsamt stund tillsammans med barnet.
- * Uppmuntra och lyssna också på barnets spontantal.
- * Samtala med förskolläraren/klassläraren om hur barnet fungerar språkligt, socialt i gruppen. Kan barnet exempelvis lyssna och ta emot instruktioner i grupp?
- * Som efterarbete avlyssnas bandet och noteringar görs på protokollet.
På baksidan antecknas spontantal, sammanfattning mm.
- * Information om bedömningen lämnas till de lärare, som ska undervisa och stödja barnet i svenska.
Vid organisation av årskurs 1 lämnas det sammanfattande resultatet till ansvarig skolledare.

För den svenska arbetsgruppens bearbetning
av LUNDAMATERIALET

Berit Tybrand